

COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE VİRÜSÜN MİZAHİ SUNUMU: İNTERNET KARİKATÜRLERİ VE CAPSLER

Gülşah AKTO ¹

Serkan BİÇER ²

Giriş

2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan ve COVID-19 ismiyle bilinen virüs hızlı bir biçimde tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Türkiye'de ise 2020 yılının Mart ayında görülmeye başlanan virüs, ülkelerin önemli gündem konusu olarak içinde bulunulan çağın en kritik sorunu olarak görülmüştür. Bu tarihten itibaren COVID-19 ile ilgili haberler kitle iletişim araçları ve dijital medyada geniş yer bulmuş, gündelik hayatın en başat konusu haline gelmiştir. COVID-19 pandemisinden kısa bir süre sonra, pandemiyle ilgili mizahi içerikler dijital medyada büyük ölçüde dolaşıma girmiştir. Kimileri karantina yaşamının farklı yönleriyle dalga geçerken, kimileri ekonomik, sosyal hayatta yaşanan sıkıntıları ironik şekilde eleştirmiştir. COVID-19 mizahı komik kısa metinler, karikatürler, internet memeleri, capsler gibi yaygın olarak paylaşılan dijital mizah içerikleri olmak üzere farklı içeriklerde kendini göstermiştir. Uzak-tan eğitimden sokağa çıkma kısıtlamalarına, maske, mesafe, tedbirin öneminden sağlık iletişimine kadar pandemi sürecinde yaşanan her şey mizah ögesi olmuş, pandeminin toplumsal hayata etkisi karikatürler ve internet capslerinde mizahi biçimde anlatılmıştır.

İkinci Dünya savaşından itibaren dünyayı COVID-19 pandemisi kadar kitlesel olarak etkileyen başka bir süreç olmamıştır. Bununla birlikte mizah içeriklerinin sayısında da artış olmuş, özellikle sosyal medya üzerinde “salgın mizahı” temelinde mizahın içeriğini COVID-19 pandemisi belirlemiştir (Yıldız, 2020).

¹ Doktora Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri ABD, gakto@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7616-4111

² Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, sbicer@firat.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4993-327X

tır. Capsler popüler kültür görüntüleri, ünlü kişilerin fotoğrafını kullanmış karikatürlerde görülen eğitici dil yerine kendisine ait argo bir dil ile söylemlerini oluşturmuştur. Mizah kuramlarında en çok mizahın rahatlatma ve uyumsuzluk kuramlarının kullanılarak mizah içerikleri inşa edilmiştir. Korona virüsten korunmak için sosyal mesafe, maske, hijyen temaları mizah içeriklerinde yoğun bir şekilde temsil edilmiştir. COVID-19 pandemisinde mizah sunumunun açıklandığı bu çalışmanın ileriki çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Akgül, Mahmut (2020). “Çevrimiçi Ortamlarda Nefret Söylemi: Ekşi Sözlük’te 65 Yaş Üstü Sokağa Çıkma Yasağı Tartışmaları” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi Sayı: 51, ss. 58-78.
- Amici, Patrizia (2020). “Humor in The Age of Covid-19 LockDown: an Explorative Qualitative Study”. *Psychiatria Danubina*, Volume: 32, Number: 1, ss. 15 – 20.
- Arthur, Koestler (1997). *Mizah Yaratma Eylemi*, Sevinç Kabakçıoğlu (Çev.), İstanbul: İris Yayıncılık.
- Bayraktar, Zülfikar (2012). “Nasreddin Hoca ve Timur Konulu Fıkraların Gülmeye Üstünlük Kuramı Açısından Değerlendirilmesi” *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 1, ss. 265 – 274.
- Berger, John (2008). *Görme Biçimleri*, Yurdanur Salman (Çev.), İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Bircan, Ufuk (2015). “Roland Barthes ve Göstergebilim”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt: 26, Sayı: 2, ss. 17 – 41.
- Bruns, Geald (2014). “Simon Critchley: On Humour”. *Journal of the British Society for Phenomenology* Volume: 34, Number: 1, ss. 109 – 101.
- Can, Ertuğ (2020). “Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagogik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları” *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, ss. 11 – 53.
- Cantek, Levent (2007). *Çizgili Kenar Notları*, İstanbul: İletişim Yay
- Dinç, Mustafa (2019). “Kemal Sunal Filmlerinde Folklor ve Mizah”. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Driessen, Howe (2004). “Jokes and Joking”, In: J. B. Smeler, P.B. Baltes (Ed.), *International Encyclopedia of The Social And Behavioral Sciences*. Amsterdam, Newyork: Elsevier Science.
- Dynel, Marta (2020). “Memes Going Viral: On The Multiple Multimodal Voices Behind Face Masks”. *Discourse & Society*, Volume: 32, Number: 2, ss. 175- 179.
- Erdoğan, İrfan (2014). “Medya Teori ve Araştırmaları”. Ankara: Erk Yayınları.
- Fırat, Tahsin Emre (2018). “Postmodern Çağda Temsil Krizi Ve Mizahın Dönüşümü: Siyasal Caps Kültürünün Analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi, Erzurum.
- Fırat, Tahsin Emre (2020). “Mizahın Arka Sokakları: Gülmece Kültürü ve Argo Üzerinden Karikatürü Yeniden Okumak”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt: 19, Sayı: 2, ss. 289 – 310.
- Fiske, John (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Süleyman İrvan (Çev.). Ankara: Pharmakon Yayınevi.
- Genç Yürek Erdoğan, Merve, Yavuz Volkan (2020). “Markalarda Koronavirüs Etkisi: Sosyal Mesafe Logoları”. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 3, ss. 2501 – 2514.
- Güneri, Canan (2008). “Sanat Alanı Olarak Mizah: Sanat, Mizah, Karikatür İlişkisi ve Türkiye’den Üç Örnek. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Malatya.
- Jenkins, Henry (2006). “Convergence Culture: Where Old and New Media Collide”. New York: NYU Pres.

- Katıtaş, Sevda (2019). "Karma Yöntem Araştırmalarına Bütüncül Bir Bakış" *Social Sciences Studies Journal*, Volume: 5, Number: 49, ss. 6251-6260.
- Kırık, Ali Murat, Saltık, Rabiya (2017). "Sosyal Medyanın Dijital Mizahı: İnternet Meme / Caps". *Atatürk İletişim Dergisi*, Sayı 2, ss. 99-118.
- Kızıltepe, Fırat (2019). "Çevrimiçi Trol Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Trol Davranışlarına Yönelik Farkındalığın İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kullar, Umut, İnci, Serkan (2015). "İnci Caps Kutsal Mizah Kırbağı". İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Mehmet, Sinan, Tam (2020). "Covid-19 Sürecinde T.C. Sağlık Bakanlığı YouTube Kanalına İzleyici Dönütleri". *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 3, ss.116 - 139.
- Morreall, John (1997). "Gülmeyi Ciddiye Almak". Kubilay Aysevener (Çev.) İstanbul: İris Yayınları.
- Özdolap, Merve (2015). "Mizah Tarzları ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" İstanbul Bilim Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Pauliks, Kevin (2020). "Memes of the Virus: Social Criticism of The Corona Pandemic on The Internet". *İçinde. TelevIZion*, ss. 46 - 49.
- Paulos John, Allen (1996). "Matematik ve Mizah". Aliye Kovanlıkaya (Çev.) İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Shifman, Limor (2012). "An Anatomy of a Youtube Meme". *New Media and Society*, Volume: 14, Number: 2, ss. 287 - 203.
- Shifman, Limor (2007). "Humor in the Age of Digital Reproduction: Continuity and Change in Internet-Based Comic Texts". *International Journal of Communication*, Volume:1, Number, ss. 187-209.
- Shifman, Limor (2013). "Memes in a Digital World: Reconciling With a Conceptual Troublemaker". *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume: 18, Sayı: 3, ss. 362 - 377.
- Sipahioğlu, Ahmet (1999). "Türk Grafik Mizahı 1923-1980". İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Tavşancıl, Ezel, Aslan, Esra (2001). "İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri". İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Tuncer, Fuat (2020). "Öngörülemeyen Bir Küresel Düzen ve Covid-19 Karikatürleri İle Yeni Düzen Okuması". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt: 19, Sayı: Özel sayı, ss. 42 - 58.
- Türkmen, Fikret (1996). "Mizahta Üstünlük Teorisi ve Nasrettin Hoca Fıkraları". 5. Uluslararası Türk Halk Kültürü Kongresi Seksiyon Bildirileri, ss. 649 - 655. Ankara: Türk Kültürü, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Uçan, Bahadır (2013). "Türkiye'de Karikatürün Dijital Dönüşümü: Uykusuz Dergisi" *Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC*, Volume: 3, Number: 3, ss. 41 - 50.
- Yakar, Fahri (2008). *Mizahi Siyaset*. İstanbul: Başlık Yay.
- Yıldız, İlkyaz (2020). "Sosyal Medya Salgını: Türkiye'de Korona'nın Mizahi Yönü". *Kültür Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6, ss. 150 - 172.

İnternet Kaynakları

- Görsel 1. <https://www.haberturk.com/can-baytak-karikaturleri-subat-2020-2572080/17>, Erişim Tarihi: 10. 12. 2020
- Görsel 2. <https://www.haberturk.com/can-baytak-karikaturleri-haziran-2020-2700319/6>, Erişim Tarihi: 10. 12. 2020
- Görsel 3. <https://www.haberturk.com/can-baytak-karikaturleri-mayis-2020-2664662>, Erişim Tarihi: 11. 12. 2020
- Görsel 4. <https://www.haberturk.com/can-baytak-karikaturleri-nisan-2020-2631794/19>, Erişim Tarihi: 11. 12. 2020
- Görsel 5. <https://www.haberturk.com/can-baytak-karikaturleri-mart-2020-2600892>, Erişim Tarihi: 12. 12. 2020

- Görsel 6. <https://capskomik.com/Caps/virus-hepinize-girecem/> , Erişim Tarihi: 12. 12. 2020
- Görsel 7. <https://capskomik.com/Caps/evde-maske-yapimi/> , Erişim Tarihi: 12. 12. 2020
- Görsel 8. <https://capskomik.com/Caps/sosyal-mesafe-konusunda-biz/> , Erişim Tarihi: 14. 12. 2020
- Görsel 9. <https://capskomik.com/Caps/evet-amca-neden-disaridasiniz-seyy-memur-bey-dede/>,
Erişim Tarihi: 15. 12. 2020
- Görsel 10. <https://capskomik.com/Caps/laaaaaaaaaaaaaan-cabuk-gel-uzaktan-egitim-basladi/>,
Erişim Tarihi: 15. 12. 2020